

Отже, первинна інформація про вчинений злочин завжди надходить від місця вчинення злочину і спілкування з людьми (часто різних процесуальних статусів). І в тому, і в іншому випадку у своїй діяльності слідчий повинен користуватися методом профайлінгу для подальшого успішного встановлення психологічного контакту з особами, які будуть допитані на етапі досудового розслідування шляхом аналізу їх поведінки, характеру і особливості вчиненого злочину, попередньо визначивши психотип особи, який дасть змогу обрати ефективні криміналістичні прийоми.

На практиці оволодіння методом профайлінгу буде дуже доречним для співробітників правоохоронних органів, адже часто не вистачає часу для глибокого вивчення особистості і діяти потрібно швидко за ситуацією, яка склалася. За методом профайлінгу сама людина є джерелом інформації, її дії, рухи, емоції, навіть письмо, можуть розповісти про її мотиви спілкування, цілі і неправду. При проведенні огляду місця події, обшуку і інших слідчих (розшукових) дій цей метод дає підґрунтя в формуванні портрету злочинця, спрогнозувати його поведінку. Це, сприятиме звуженню кола підозрюваних та дає можливість пришвидшити процес досудового слідства.

1. Логунова О.А. Применение знаний о личности и поведении серийных сексуальных убийц в правоохранительной деятельности (обзор зарубежного и отечественного опыта) [Електронний ресурс]: - <http://yurpsy.com/files/xrest/2/160.htm>

2. Білодід І.К., Бурячок А.А. та ін. Словник української мови. В 11 томах. Том 04.

3. А.В. Дулов, Введение в судебную психологию, М., «Юридическая литература», 1969, с.160

4. Владимиров Л.Е., Учения об уголовных доказательствах, СПб., 1910, с.294

Бакало В. О.

курсант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник – старший
викладач кафедри кримінального права
та кримінології, к.ю.н., с.н.с.*

Березняк В. С.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ ВІДНОСНО ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

За статистичними даними, Україна належить до «демографічно старих» країн світу, перед державою першочерговим є питання захисту осіб похилого віку від протиправних посягань та проведення профілактики щодо

викорінення кримінальних та адміністративних правопорушень стосовно осіб похилого віку. Досліджуючи статистичні дані, виявлено, що станом на червень 2017 року, по відношенню до осіб похилого віку, які стали жертвами внаслідок злочинів перелічених вище, становить 223.7 тис. осіб, серед яких – це особи похилого віку та з інвалідністю 1 та 2 груп [3].

Як свідчить практична більшість злочинів стосовно людей похилого віку вчиняються молодими особами. Це можна пояснити тим, що для осіб віком до 30 років характерні спонтанність злочинного посягання (особливо при вчиненні злочинів проти життя, здоров'я та проти власності), підвищена агресивність, жорстокість, жадібність, зневажливість до старшого покоління, а особи старшої вікової групи вчиняють заздалегідь сплановані злочини, які потребують спеціальних знань і навичок або особливого соціального стану.

Згідно Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» зазначено поняття, яке повною мірою дає нам розуміння, щодо даної категорії осіб. Зокрема, у ньому зазначено, що такими особами визнаються чоловіки віком від 60 та жінки віком 55 років і старше, а також особи, яким до досягнення загального пенсійного віку залишилося не більше 1,5 року [1].

Досить таки часто літні люди попри свою соціальну незахищеність, незалежно від своєї спрямованості, устрою та панівної ідеології держави, залишаються однією з найуразливіших категорій населення, а отже найчастіше стають об'єктом дискримінаційних процесів та злочинних посягань з боку молодого покоління. Особи похилого віку нерідко стають жертвами проявів неповаги, нешанобливого, принизливого ставлення, у тому числі жорстокого поводження, яке переростає згодом у злочинні наміри.

Слід зазначити, що важливим чинником, який має досить такий великий вплив на вчинення даного злочину до осіб похилого віку, відіграють фонові явища, які розповсюджені у всіх прошарках населення, а саме бідність, алкоголізм, наркоманія, заняття гральним бізнесом, які змушують деяких осіб, до вчинення протиправних дій, з метою легкого заволодіння будь-яким майном. У даному випадку майном особи похилого віку, так як злочинець усвідомлює, що особа перебуває в беспорядному стані та виключає можливість вжити заходів до самозахисту. Майже всі злочинці характеризуються такими рисами, як безмежна жорстокість, цинізм, вражаюча холоднокривність, виключаючи навіть натяк на милосердя по відношенню до жертви.

Також, низький рівень освіти ускладнює працевлаштування на високооплачувану роботу та отримання коштів для задоволення матеріально-побутових потреб та мотивує вчинення протиправних дій. Часто безробіття є основною передумовою злочинності.

Виходячи з цього, виділяють чотири узагальнені види насильства, які набули найбільшого поширення:

1. Економічне (у побутовому контексті) насильство в сім'ї – умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

2. Сексуальне насильство, що є протиправним посяганням на статеву недоторканість члена сім'ї, у тому числі сексуальні дії стосовно власної дитини.

3. Фізичне насильство, яке полягає в умисному нанесенні члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, спалювання його честі й гідності.

4. Психологічне насильство, яке пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого словесними образами або погрозами, переслідуванням, залякуваннями, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю [2].

У зв'язку із чим досить часто літні люди стають об'єктами злочинів, а саме умисне вбивство (ст. 115 КК України); крадіжка (ст. 185); грабіж (ст. 186); розбій (ст. 187); шахрайство (ст. 190); умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121); умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122); умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125); побої та мордування (ст. 126); необережне або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 128); порушення недоторканості житла (ст. 162); невиплата пенсії чи інших установлених законом виплат (ст. 175); привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191); умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194); порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286); незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289); хуліганство (ст. 296); наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297); самоправство (ст. 356); викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357); підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358); зловживання владою або службовим становищем (ст. 364); перевищення влади або службовим повноважень ст. 365 КК України; службова недбалість (ст. 367) [1].

В той же час відсутня національна законодавча база щодо запобігання злочинам відносно осіб похилого віку. Так, наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейське піклування може здійснюватися щодо: 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду; 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи

спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення; 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі; 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі [4].

Як можна побачити в даному переліку відсутнє поліцейське піклування щодо осіб похилого віку, хоча на сьогодні це є необхідним. Відсутні також державні та регіональні програми щодо запобігання злочинам відносно осіб похилого віку. Хоча, наприклад, в Указі Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю» від 28.03.2008 р. № 276/2008 акцентовано увагу на необхідності вжиття додаткових заходів, спрямованих на забезпечення протидії злочинності та посилення боротьби з нею, зокрема, щодо захисту житлових та майнових прав осіб похилого віку, самотніх громадян, осіб з обмеженими фізичними можливостями, в тому числі їх прав як власників земельних ділянок» [1; 5].

Виходячи з вказаного можна зробити висновок, що це досить серйозна проблема, яка викликає багато незадоволень серед суспільства та потребує значної уваги з боку законодавчого врегулювання, а саме внесення змін до ч. 1 ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію», де станом на сьогодні зазначається, що право на поліцейське піклування мають всі, окрім осіб похилого віку, які на сьогодні залишаються однією із незахищених верств населення. Пропонується доповнити ч. 1 ст. 41 наступним реченням: «Особи похилого віку, які перебувають в безпорадному стані або звернулися за допомогою до поліцейського».

Також існує необхідність в розробці концептуальних програм, які будуть у першу чергу стосуватися виключно даної проблеми, та будуть спрямовані на запобігання злочинам, щодо осіб похилого віку на регіональному та державному рівні.

1. Профілактика кримінальних та адміністративних правопорушень, які вчиняються стосовно осіб похилого віку : методичні рекомендації / [В.С. Березняк, Ю.В. Грицай, В.І. Кіян, В.М. Коробка]. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 24 с.

2. Мірошніченко І.С. Запобігання злочинам стосовно літніх людей у сім'ї // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 3. С. 223-229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2013_3_31.

3. Злочинність в Україні: опублікована шокуюча статистика за 2017 рік. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/crime/zlochinnist-v-ukraini-opublikovana-shokuyucha-statistika-za-2017-rik.htm>.

4. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

5. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю» від 28.03.2008 № 276/2008.